

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

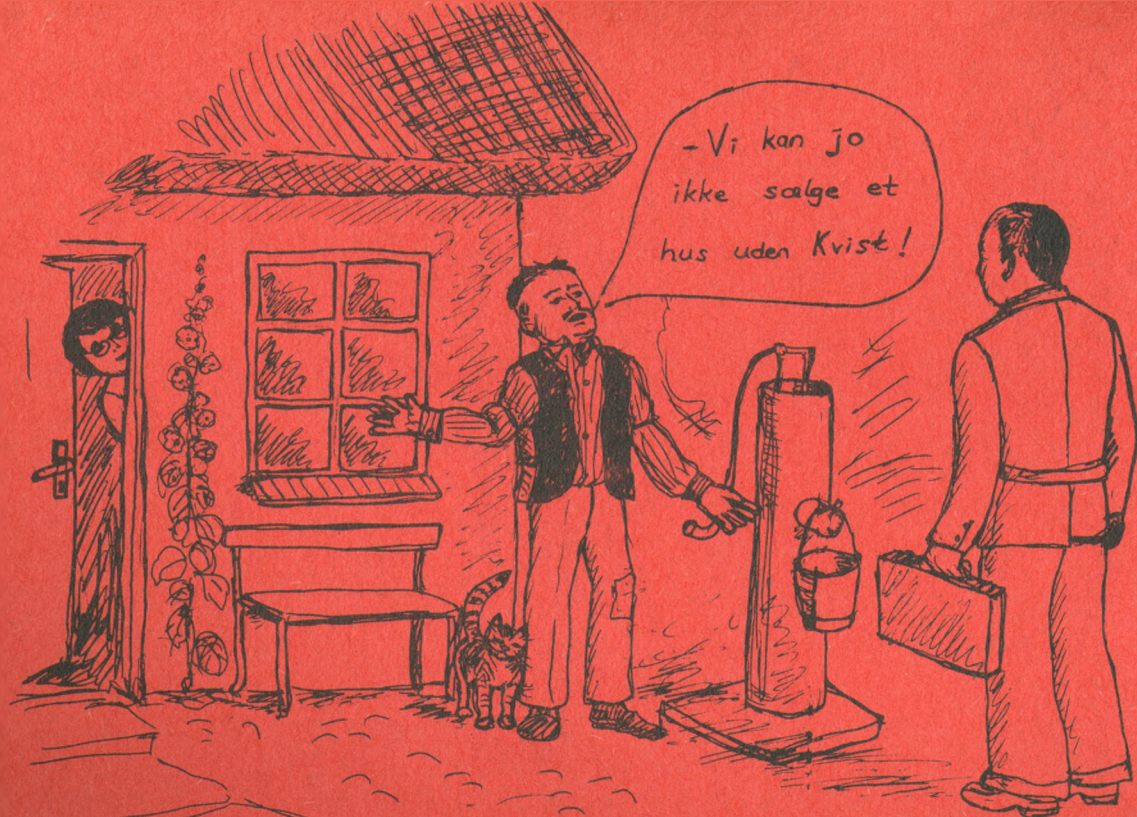
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

brødeskov
jul 77

K. Wachneister - 1975

Frede Kvist

statsaut. ejendomsmægler MDE

DØNNEGAARDSVEJ 5, NR. HERLEV
3340 BRØDESKOV

03 · 26 51 63

BRØDESKOV

JUL '77

1

Redaktion

Anders Bohn
Hans Kristian Ejlskov
Jørgen Sandberg
Karen Werchmeister
Kurt Willumsen

Salg

Børn besøger vort områdes
husstande. Og ved møder etc.
Butikker i vort område, en-
kelte boghandlere og kiosker
i Hillerød og Allerød.
Samt salg hos nogle udpegede
sælgere.

Løvrigt ring:

Ejlskov 264687
Sandberg 260153

Pris

Kr. 15.

Samtidig sælges restoplaget
af BRØDESKOV JUL 73, 74, 75
og 76 for kr. 7,50

Kasserer

Knud Werchmeister

Tryk

Tårnby Tryk

Foto

Henning Scheller m. fl.

Silhuetiklip

Lisbet Kemp

Udgivelse m.v.

Vi vil gerne udtrykke en tak
for hjælp og bidrag fra med-
lemmer m.fl. Endvidere en tak
for de fotos og tegninger, som
vi har fået lov til at trykke.

Tak til annoncører for støtten.

En særlig tak til forfattere
af heftets historier og
artikler.

Kære læser!

BRØDESKOV JUL holder nu 5
års jubilæum. Stort set den
samme gruppe - under BRØDE-
SKOV BORGERFORENING - har
holdt sammen i disse år om
redaktionen af heftet på
ren amatørbasis. Nok har vi
sukket under arbejdsbyrden
nogle weekender i oktober
og november, men vi har san-
delig også mere os derved.

Modsat de fleste af BORGER-
FORENINGENS arrangementer
stiler BRØDESKOV JUL mod at
skabe et overskud.

I år anvendes overskuddet
ved salg af juleheftet som
generel støtte til Brøde-
skov Borgerforenings aktivi-
teter. Der foregår jo en
række aktiviteter af kultu-
rel karakter i bredeste for-
stand, sang, teater, møder,
børnearrangementer, avisen
o.s.v., og det kan næppe
undgås, at nogle af disse -
i hvert fald i perioder -
giver underskud. Hvis Bor-
gerforeningen har en pæn
kassebeholdning, kan man jo
bedre holde det hele igang
også i vanskelige perioder,
indtil det igen kan hvile i
sig selv. En god kassebehold-
ning giver også større mod
til at prøve noget nyt.

Vi håber på en stor læser-
skare af dette hefte og vi
ønsker god fornøjelse og en

Glædelig jul

Redaktionen

FREERSLEV KIRKE

Den travle trafikant, som idag surser gennem Freerslev, fornemmer blot byen som nogle huse ud til vejen og aner måske et par gårde i forbifarten. Men giver man sig tid til at standse og går ind på den gamle vej ved gadekæret overfor Dammegård, så fornemmer man, at Freerslev er en gammel by. Navnet fortæller, at Freerslev sammen med Nørre Herlev og Harløse går helt tilbage til årene mellem 500 og 800: Folkevandringstiden, også kaldet jernalderen.

Trækker man en linie gennem disse tre byer, må den nogenlunde svare

til udkanten af den vældige skov, som fra oldtiden strakte sig helt ud til kysten af Øresund. Alle stednavne i den øvrige del af Hillerød kommune og videre øst på, er yngre og stammer fra vikingetiden og den tidlige middelalder, da man for alvor tog fat på at rydde skoven. Derfor skitsen med de middelalderlige skovhuggere. Det var dem, der prægede landskabet dengang.

Men endnu mere prægede de første stenkirker landet, da de blev bygget omkring år 1100. Den store byggeiver nåede også til Freerslev. Vi har nok svært ved at sætte os

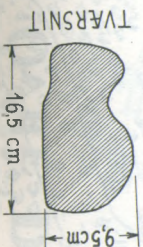
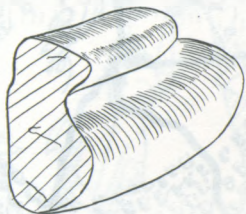

[illegible]

1000	1000
1000	1000

Ind i Middelalderens tankegang og ved at forstå de svundne slægters stræben. Men det må have været et mægtigt arbejde for et landsbysamfund at rejse en kirke. Et arbejde, som varede årtier. Og hvilke tanker har de gjort sig, da der i 1555 kom en betaling om at nedrive kirken? Det har nok betydet meget, at Kirkegården og Præstegården blev tilbage. Da egnen blev målt op over 200 år senere, var grunden udbygget. De døde havde fået lov til at hvile i fred.

De sidste landsbyer blev bygget således, at gårdene omsluttede en plads, kaldet Forten, hvor kvæget blev drevet ind hver aften for at være i sikkerhed. Da kirken så kom til, blev den i mange tilfælde anbragt, så gårdene omsluttede både den og kirkegården med den aldødeslægt. Selvom der kom flere gårde til i tidens løb, så giver de kort, der blev tegnet ved udskiftningerne i 1700-tallet, alligevel et billede af de gamle byer, som nækker langt tilbage i tiden. I Nørre Herlev er man så heldig, at udskiftningskortet er bevaret, modsat Freerslev, hvor det første kort i støjre målestok er matrilkelkort fra først i 1800-tallet. Men sammenholder man traditionerne i Freerslev om kirkens beliggenhed og den kendte sagn, at der var det samme antal gårde i begge byer ved udskiftningerne, så må man med nogen ret kunne slutte, at de to byer ikke blot

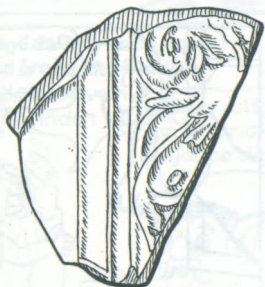
Stilnugget granitsten, hvis profil tyder på, at den er en del af et kragbånd.

har samme endelse: "lev" i deres navn, men også har lignet hinanden med kirken og kirkegården i den sydlige ende af Forten, og med præstegården liggende lige op til kirkegården.

Efter traditionen har kirken ligget ud til den gamle landevej, og derfor gadekæret ved Dammegård. Da byen blev opmålt til kong Christian 5.tes Matrikel i 1682, var der 17 gårde i byen, men ved udskiftningerne 100 år senere blev de 10 af gårdene udflyttet. Siden er endnu flere gårde i selve byen forsvundet, og da landevejen gennem byen blev omlagt i 1942, er der efterhånden kun lidt tilbage af det oprindelige Freerslev.

De skriftlige kilder fortæller ikke meget om Freerslev sogn og kirken. Men her bor idag mennesker, der er historisk interesserede, og som har været opmærksomme på de ting, der er dukket frem af jorden i årenes løb, når der blev gravet.

Der ikke alene er fundet rester af kirkegårdens grave, men også potteskår og et stykke tildannet grænit, som utvivlsomt stammer fra kirken. Fundene bekræfter ikke alene traditionen om kirkens beliggenhed, men et par kakkelskår viser, at præstegården har ligget lige op ad kirkegården. Udsmyknin-

*Skår af ovnkakkel
fra 1600-tallet.*

gen på det kakkelskår, som er vist, peger hen mod 1600-tallet. Det vil sige, at præstegården er blevet liggende en rum tid efter at kirken var revet ned.

En indberetning fra præsten i Herløv af den 2. april 1651 kunne også tyde herpå. Man skal ikke lade sig vildlede af beskrivelsen, idet der var tale om et skattemandtæl. Efter at præsten har oplyst, at der i sognet er 47 Decimanter, det vil sige tiendeydere, fordelt på 41 hele og 6 halve gårde, "disse allesammen hører Kong. Maytt. och Kronen till ", tilføjer han: "Endnu desforuden 1 Linden og Ringe Bolig, som hører

Kircken till ". Det var iøvrigt kun 4 år, før Nørre Herlev mistede sin præst, idet kong Frederik den 3. den 2. november 1655 bestemte, at Herløv sogn skulle henlægges som Anneks til Hillerød og Frederiksborg.

Freerslevs sogns nedlæggelse skyldtes nok i første omgang oprettelsen af Faurholm, som opslugte en stor del af sognets jorder. I et skøde fra Kronen af 1547 nævnes i sognet Egesborrig by med 10 gårde. Siden hører man intet til den. I Sjællands Stifts Klemmebrev af 1555 befaledes det, "at Fresløff Kirke skulle lægges øde og komme Herløff Kirke til Hjælp til Bygnings Behov ". Det var nok den mindste del af materialerne fra Freerslev Kirke, som blev anvendt i Nørre Herlev. Det meste er trolig nok kørt til byggepladsen ved Frederiksborg Slot.

Ved udskiftningen i 1780-erne blev størstedelen af Freerslevs Kirkes grund udlagt til skolelod som matrikel nr. 1. Den er nu delt op i flere grunde, der er bebygget, og landevejen har pløjet sig over kirkegården. Det sidste synlige minde om Freerslev kirke er væk.

William Panduro

skov trol- dene

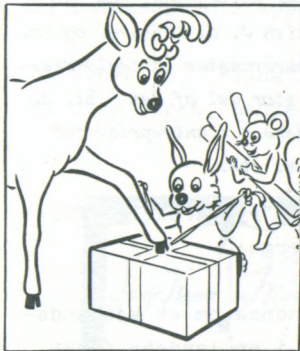

Vi fik jo hurtigt slukket ilden, men se, alle gaverne er brændt; - hvad nu! Jeg kan ikke nå at lave nye inden jul

Bare rolig - vi skal nok hjælpe dig

Og så bliver der travlt med at lave nye julegaver. Alle hjælper flittigt til

Så nåede vi det jo alligevel - tak for hjælpen kære venner og god jul

Selv tak - og god tur! - Så kom sneen, så nu er det blevet rigtig hvid jul

Medens julemanden deler gaver ud, holder alle vennerne juleaften hos troldene - GLÆDELIG JUL

Rytterskolen som købmandshandel.

Rytterskolen i Nr. Herlev

Mon mange ved, at der i Nr. Herlev findes et 250 år gammelt hus ?

Det er Lars og Birthe Feilbergs hus ved Kirkepladsen, der blev opført som rytterskole i 1721. I 1897 blev huset solgt til privat beboelse. Den nye skole, som afløste rytterskolen, er den bygning, der i 1928 blev taget i brug som aldersdomshjem, og som nu rummer børnehaven og ungdomsklubben i Nr. Herlev. - Denne skole fik sin afløser i Nr. Herlev-Freerslev Fællesskole (senere Statens Biavl-forsøgs bygning), indtil den nuværende centralskole toges i brug i 1962.

Redaktionen har bedt Feilbergs fortælle lidt om, hvordan det er at bo i en "historisk bygning". Men først lidt om baggrunden for bygning af rytterskoler:

I forbindelse med den dansk-svenske krig 1709 - 20 udlagdes 12 krongodser til rytteriet. Et af disse ryttergodser var Frederiksborg, hvor Peder Herslev var slotspræst. Han ansøgte i 1719 Kong Frederik

d. 4. om en skole til bønderbørnene i sit annex Herløv. Dette " fandt et sådant behag hos Hans Majestæt ", at det blev anledning til bygning af de ialt 240 grundmurede skoler på ryttergodserne. De blev bygget efter en tegning, som tilskrives arkitekten J. C. Krieger, og Hr. Lars Eriksen, murermester og teglværksejer, havde en stor del af dem - bl. a. de nordsjællandske - i entreprise for 550 rigsdaler pr. stk.

Om deres egen "rytterskole" fortæller Feilbergs:

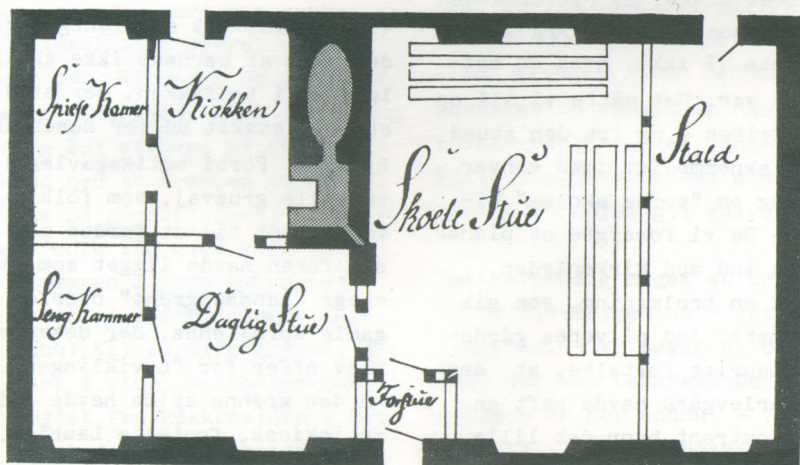
Gennem en annonce om et købmands-hus til salg i en landsby fandt vi frem til rytterskolen i Nr. Herlev i 1961. Ejendomsmægleren sagde i telefonen, at huset havde været en skole. - Den oplysning kørte vi på - en skole med mange knager til børns overtøj var lige noget for os. Vi ventede vores 4. barn. (Med hensyn til knager, blev vi skuffede)

Vi kendte ikke Nr. Herlevs eksistens i forvejen. Men køreturen fra Allerød over Kollerød langs de gamle markskel var charmerende. Vi fandt den gamle landsby med små grusede sideveje og den smalle vej bag om kirken med store lindetræer i begge vejsider (den oprindelige amtsvej mod Lyng), og der var indgangen til huset. Det stod ubeboet, i medtaget stand, men med en særlig stemning over gårdspladsen med de mange slags ukrudt, forfaldne skure, vandpost og hundehus.- Ejendoms-mægleren havde ikke den dag tid til at vise os huset, men ville vi gerne ind i det, mente han, at vi kunne låne hoveddørsnøglen på Enghavegården. Den passede nemlig til butiksdøren i købmandshuset.

Det kunne vi. "Pling", sagde klokken over døren. Lange diske, ud-

stillingsskabe, kaffemølle og hyl-der på væggene gav os det første indtryk. - Resten af huset stod tomt. - Der var lagt vand ind i køkkenet. Derudover bar det ikke præg af bekvemmeligheder.- Køkken-døren var morsom, med gammeldags lukketøj og med en klap øverst, som kunne fjernes til udluftning. Gulvet bestod af hulslidte 8-kantede klinker, og skorstenshætten til et gammelt, åbent ildsted ragede ud i rummet.- Foruden køkken og butik var der en stue og 2 mindre rum + en entré. I køkkenet var brændekomfur, i butikken og det ene rum stod kakkellovne, og et sammenstykket skorstensrør gik fra ovnen i det bagerste rum gennem 2 bræddevægge ud til skorstenen mellem køkken og entré, - op-hængt i ståltråd, som var fæstnet i lofterne.

Grundplan over Rytterskolen.

Det var ikke husets øjeblikkelige tilstand, som betog os. Det var synet af det på afstand og de ukendte muligheder i det. - Vi kunne klare en udbetaling, men der var afgjort ikke til en istandsættelse med fremmed bistand. - Alligevel sprang vi til og besluttede os til at sætte huset i stand efterhånden, som vi kunne få råd.

Vilhelm Olsen fra Grystensgård var sælgeren. Han havde først overvejet, om han skulle få huset sat i stand, inden han solgte det videre. - Holger Larsen klarede kørslen ved flytningen og kørte siden utallige læs til eller fra huset - og Marie trådte ind i billedet fra den dag, da Lise blev født.

Lauritz Petersen vidste meget om huset og landsbyen. Han kunne fra sin tidlige barndom før århundredskiftet huske, at rytterskolen fungerede som skole. - Fra starten vidste vi ikke, hvad en rytterskole var. Det måtte vi slå op i et leksikon - og fra den stund tog vi taknemmeligt imod enhver oplysning om "vores skoles" historie. - Da vi forsøgte at plante i jorden ind mod kirkegården, fandt vi en brolægning, som gik et par meter ind på vores gårdsplads. Lauritz fortalte, at den gamle Herlevgård havde haft en smedie, omtrent hvor det lille

kapel nu ligger, og brolægningen havde omgivet denne smedie.

Da vi senere drænede gårdspladsen, gravede vi også en drærende rundt om huset, for der var fugt i murene. - Nedgravningen af septiktanken havde vist os, at der var et muldrag på 2½ meter, så vi var klar over, at jordsmonnet var vokset i tidens løb. - Og da vi drænede langs huset, fandt vi ved den sydøstlige ende umiskendelige spor af hestegødning. Dette bekræftede oplysningen om, at huset oprindeligt rummede en kirkestald her. - Desuden fandt vi to stenpikninger - den højestliggende ca. 20 cm - den dybestliggende ca. 60 cm under niveau. De 60 cm passer nogenlunde med vores gulvhøjde. Man går to trin ned, når man går ind i huset. Engang har det uden-dørs niveau været lidt lavere end det indendørs.

Vi var nødt til at indhegne grunden, for at børnene ikke skulle løbe ud i trafikken. Der stod kun et lavt stakit ud for huset langs Bygaden. Forbi butiksgavlen løb en lille grusvej, som folk havde været vant til at færdes på. Spidsen foran havde ligget som en slags "landsbygrønt" overfor det gamle sprøjtehus, der desværre blev offer for "udviklingen". - På den grønne spids havde stået en iskiosk, fortalte Lauritz -

og på gårdspladsen ud for butikken en rødtjørn, som havde set mange svale bajere blive nedsvælgget i sommervarmen. - Hvor som helst vi tog et spadestik, stødte vi på glasskår og kapsler.

De 8-kantede klinker i køkkenet lykkedes det os ikke at genanvende. De var for møre. Det var spændende at finde fundamenterne til den gamle bageovn, store syldsten, der viste, at oven ildsted tilsammen havde opfyldt knapt halvdelen af køkkenet. - Da vi begyndte at lave værelser på loftet, fjernede vi skorstenshætten og skorstenen.

De optog adskillige kvadratmeter på loftet og var gennemtrængt af løbesod, som blev ved at komme frem og drive ned ad væggene. - Aksel Nielsen tilbød at hjælpe børnene og mig med at tage skorstenen ned, for Lars var bortrejst. Aksel stod øverst og slog stenene løs. Vi andre og mange af børnenes kammerater stod i en lang række og lod stenene gå fra hånd til hånd ned ad trappen og ud til en dyng på gårdspladsen, mens det sorte bredte sig over vore personer. I væggen mellem køkken og stue fandt vi det tilmurede indfyringshul til en bilæggerovn, der har stået i stuen - indfyringen er foregået fra køkkensiden i det åbne ildsted under skorstenshæt-

ten. På den vestlige yderside fandt vi spor af den døråbning, der har givet adgang til skolen - og ved siden af afdækkede vi den niche, hvori skolens inskriptions-tavle har siddet. - Nichen har nu i adskillige år stået parat til at genmodtage sin tavle.

Musene sprang til alle sider, da vi fjernede skabe og diske i butikken. Der havde været rester af gryn og mel i skufferne. Lars lavede vinduer til gavlen, hvor butiksruderne havde siddet. - Da et af børnene en gang stod i en vindueskarm i børneværelset, faldt det simpelthen ud, og vi blev klar over, at alle vinduerne trængte til udskiftning. Vi fik fat i karetmager Andresen fra Uvelse, som lavede de næste nye. Han har iøvrigt haft sit første skoleår i dette hus. - Alle vinduer er kopier af de gamle. - En dag bliver vi nødt til at udskifte gulvet i "butikken". Det nuværende er næsten slidt igennem, hvor henholdsvis kunderne og købmanden har slidt hulninger langs den lange disk. Diskens placering ses som en langstrakt forhøjning i gulvet.

Der er stadig meget at udrette i dette 250-årige hus - det går kun langsomt. - Vi søger at bevare, hvad der kan bevares. De gamle barokdøre er her endnu. - Vi samler pietetsfuldt de håndsmedede søm,

vi finder, og har morsomme mursten med aftryk af griseklov og hundepoter.

Og vi samler på oplysninger om huset og dets forhenværende beboere. Af købmænd har her boet følgende: Christensen (1920 - ?), Buk (? - 1945), Olav Olsen (1945 - 57), Palm (1957 - 59), Eriksen (1959 - 1960). - Vi vil gerne i kontakt med folk, som kan fortælle os om denne landsbys tidligere dage, så det en gang kan blive muligt at samle en beskrivelse af oplevelser

Rytterskolen idag.

og skikke blandt mennesker, der har befolket Nr. Herlev.

Lars og Birthe Feilberg.

DER VAR ENGANG ET "BJERG"

Festlig Fastelavn

Første gang jeg hørte om fastelavnsridning, var for 3 år siden, da Eva Guldager og jeg havde et interview med Marius Henriksen, som jo boede i Hammersholt næsten hele sit liv. Siden har jeg fået lidt mere at vide om denne folkelige skik af H. P. Larsen og Svend Erik Pedersen.

En af ideerne med fastelavnsridningen var at indsamle penge til fattige børns beklædning. En anden at indsamle mad- og drikkevarer til fastelavnsfesten samme aften i forsamlingshuset eller i øvstuen på en af de store gårde på egnen. Øvstuen var en meget stor stue, der som regel var møbleret med et langt bord, nogle bænke og stole. Øvstuen blev kun brugt ved højtider og fester, når der var mange forsamlede. Ofte skete det kun 2 eller 3 gange om året, til gengæld kunne en familiefest som f. eks. et sølvbryllup godt vare flere dage.

Tidligt Fastelavns morgen mødtes karlene og pigerne i spraglet tøj

på en af gårdene. Karlene var iført sort jakke, hvid skjorte, høj hat eller bowler. Pigerne var i lange, spraglede kjoler eller i folkedragter og bar de såkaldte "guldnakker" eller "sølvnakker". Også heste og vogne var pyntede med kulørte guirlander og papirblomster. Og så var der klovnene eller klovnene, som var klædt ud til ukendelighed og sværtet i ansigtet. Deres opgave var at få folk til at spytte mange penge i

bøsserne. På billedet kan vi se, at klovnene er i færd med at trække H. P. Larsen ud af sit hus for at få en skærv af ham.

Først i optoget var fastelavnsrytterne, dernæst vognene med pigerne og spillemændene og de, som ikke kunne skaffe sig en hest. Rundt om og bag efter løb børnene og hujede begejstrede. Optoget bevægede sig fra gård til gård, og fra hus til hus. Når man ankom til en gård, steg man af hestene og vognene og blev modtaget på gårdspladsen af gårdens beboere. Man tiggede sine gaver, penge, mad- og drikkevarer, og fik som regel lidt af hvert, tillige med en smagsprøve af husets småkager, boller og af husets hjemmebryggede øl, eller en slurk af brændevinsdunken, som gik på omgang.

Da optoget godt kunne tælle 30-40 personer, blev der sjældent noget til børnene. Det kunne dog ske, at der faldt en småkage af til dem også, eller at de måtte slås om et par fastelavnsboller. Men de var rigeligt fornøjede med at se til, og lykkelige for at få lov at holde hestene, når karlene og pigerne var inde på gårdspladsen.

Hvis gårdmanden selv havde en hest med i optoget, skulle han jo også ud og mønstre dyrene, for at se, hvordan hans krikke stod sig i konkurrencen med de andres. Det var jo lidt af en ære at bidrage med hest og rytter. Man gjorde sig stor umage med at pynte hestene. Mankerne og hestehalerne var kunstfærdigt flettede, og nog-

le heste havde fået bagdelen redt i kvadratiske mønstre ligesom et skakbræt. Det foregik ved, at man smurte hestehårene ind i noget fedtstof, hårene blev så liggende i den retning, man redte dem. Jo, der var rigtig nok noget at se på og tale om.

Gaverne blev læsset på vognene, det var fortrinsvis øl eller brændevin, men også æg samlede man. Af æggen lavede man æggepunch, der blev drukket om aftenen. Den megen skålen med øl og brændevin

rundt omkring i gårdene og ved husene, gjorde, at nogle af karlene tilsidst ikke formåede at holde sig på hestene. Helt galt var det, når man ved vejs ende skulle slutte af med tøndeslagning - til hest. Så skete det tit, at en karl faldt af hesten, men det hørte med til morskaben..

Om aftenen samledes man til fest i øvstuen eller i forsamlingshuset. Midt på det lange bord lå en

halv kogt gris med et tykt lag spæk, og for enden af bordet stod en stor skål med hjemmelavet sennep, og desuden lå der nogle store rugbrød. Det var sul. Man skar sig en stor luns af det kogte, fedte flæsk, dyppede den i sennep, spiste rugbrød til og skyllede det ned med det hjemmebryggede øl eller brændevin. Brændevinen var ikke så stærk, som den er idag, kun cirka 20 %.

Humøret gik hurtigt i vejret, og der var ingen mangel på de våde varer. Musikerne gjorde sit til at sætte kolorit på festen. De kunne håndtere både harmonika, violin, fløjte og horn, og de spillede alle mulige danse, som man brugte dengang: Vals, Scottish, Polka, Pærevals, Sekstur, Lancier og mange flere.

Selvom de fleste af dem havde været meget tidlig oppe og haft en lang og ret drøj dag, var de ikke til at standse igen, og dansen fortsatte til langt ud på natten. Først henad kl. 4 om morgenen begyndte man at søge hjemad, pligten kaldte, køerne skulle malkes, og dyrene skulle fodres. Mange gik direkte fra festen til arbejdet. Dagen derpå blev en lang dag for de fleste, men man havde ikke råd til at blive hjemme, for så tjente man jo ingen penge, men det blev heller ikke til ret meget på arbejdet.

Fastelavnsridningen er hørt op. Nogle siger, at den somme tider udviklede sig til slagsmål, og det var jo ikke meningen. Der har sikkert også været andre årsager. Traktoren kom jo og afløste hestene efterhånden. Men - ideen er taget op igen af Svend Erik Petersen og fru Hald. Svend Erik har selv som dreng prøvet at løbe efter fastelavnsoptøget, og var en af dem, som var lykkelig, når han kunne få lov at holde hestene, og fru Hald har hestene. De genoptog fastelavnsridningen for 3 år siden,

og jeg tror vi kan forvente at se de spraglede ryttere også i fremtiden. Jeg synes, at det ville være en god ide at putte lidt i deres bøsser, når de kommer igen.

Knud Malling Beck

Fællesskabet

Brødskov Borgerforening blev stiftet ud fra ønsket om at samle egnens beboere i fællesskab. Vi viste godt, at vor tids livsform - hvor der tit er langt mellem hjem og arbejde, hvor begge ægtefæller som regel har arbejde, og hvor generationerne lever adskilt, - ikke levner megen plads til fællesskab. Men vi syntes, at det var værd at gøre en indsats for at genskabe noget af det, der var engang. Det blev sværere, end vi troede.

Det er en spændende egn, vi bor i. Den oprindelige befolkning var landmænd, teglværksarbejdere samt enkelte handlende og håndværkere. I 50'erne kom der pludselig gang i udstykningerne, og da blev det en anden slags mennesker, der kom til, - folk med større indkomster, højere uddannelse og arbejde i byen. De gik ikke så let ind i fællesskabet. Siden kom kollektivet "Sættedammen" til med helt nye ideer om bosætning og livsudfoldelse.

Måske er det en umulig tanke at skabe et hele ud af alt dette - men tænk om vi kunne. Tænk om vi kunne lære at lytte til hinanden, respektere hinanden og lave fest og ballade sammen på tværs af alle gruppedannelser.

Det, der bedst kunne samle os alle er vel skovfesterne. Her har virkelig været mulighed for at komme i kontakt med andre grupper. I år sad jeg sammen med nogen af dem, der er barnefødt herude. De kunne fortælle mange sjove, lokale historier, og én af dem, Birte Sylvest fra Freerslev, fortæller i det følgende nogle af sine erindringer. På spindesiden er hun 4. generation, og hendes far er den kendte hesteopdrætter Niels Sylvest. Hendes datter, der er 5. generation, bor også i Freerslev:

Far vakte i sin tid opsigst ved på markedet i Hillerød at ride "ungarsk post" (man rider stående på to heste), og han var blandt de første herhjemme, der slog flik-flak. Mine oldeforældre boede i noget, der kaldtes "Ane's hul", mine bedsteforældre boede i tømrer Funder's hus, og jeg selv er født og opvokset på Toftegård, - og selv om det kun er 30-40 år siden, jeg var barn, så tænker man, at det umuligt kan være i vor tid, det har været sådan. Og dog var mange af problemerne de samme, som dem vi møder idag. De blev bare løst på en anden måde.

Dengang var der også arbejdsløshed. Egentlig skulle de arbejdsløse til kontrol i Hillerød, men nogle af

de ældste havde imidlertid svært ved at klare turen. De fik så lov til at gå til kontrol i køkkenet hos min mor. Det var jo praktisk, for så kunne de få en kop formiddagskaffe samtidig. Det lyder som et eventyr, når man lige har hørt en radio-diskussion om, hvordan man idag skal fortolke begrebet "at være til rådighed for arbejdsmarkedet".

Min mor var nok ikke en helt almindelig landmandskone. Hun blev opstillet nederst på valglisten, fordi hun var kvinde, men hun blev alligevel valgt ind i sognerådet og sad der i et par perioder, - og det har nok giver genlyd. Hun var med til, at der blev opført et alderdomshjem og var i to perioder formand for børneværnet. Hun havde sine bestemte meninger og var ikke altid i kridthuset, hverken i sognerådet eller befolkningen, fordi hun kæmpede for det, hun mente var rigtigt.

Man kan godt undre sig over, hvordan hun nåede det hele, når man hører, hvordan husholdningen var. Til jul samledes hele familien på

Tofttegård, - det blev til 30-40 mennesker, og dengang var der jo ikke noget, der hed fryser. Man kunne bage 3 uger før, - men så var der jo også tid til at lave 7-12 slags småkager. Slagtingen derimod skulle foregå til aller sidst, for at det ferske kød skulle kunne holde sig. Medisterpølse og frikadeller blev henkogt på glas, og en del kom i saltkarret. Spegeskinkerne kom nederst i karret, for at de kunne holde længere. Indimellem var der lige 60 gæs, der skulle slagtes og leveres til slagtermester Chr. Petersen, Hillerød, og de skulle være fine, for det var dem, der skulle bruges til udstilling. Til hjælp i huset havde min mor en ung pige og en meget dygtig kone, Helga Svendsen, som var på gården, til den blev solgt, og som siden fortsatte hos os.

Det var en selvfølge, at når man havde slagtet, kogt suppe eller lignende, ja, så skulle jeg rundt flere steder med en portion til alle de, der ikke havde så meget.

Jeg måtte også ud til gamle tandløse Signe med en julekurv, selv-

Dilettant " ABEKATTEN ".

om der var så forsømt, at jeg næsten kunne føle lusene kravle på mig. Så var det straks mere spændende at komme på besøg hos den elskelige Karen Møllers, der boede sammen med sønnen Carl i huset ved siden af tømrer Funder, for hun havde altid varme æbleskiver stående parat i benenden af sengen.

På den tid var der en meget dygtig sognerådsformand Dinesen. Han boede på Freerslev-gård, der nu er brændt. Fru Dinesen blev blind og kunne dårligt klare sig, så når han skulle til møder for sognerådet, gik jeg over til fru Dinesen med mad. Det var ikke noget, man snakkede om, det var bare en selvfølge, at man hjalp hinanden. Hvem af os kunne finde på at slå byrådsmedlemmernes græsplæner, medens de pukler for os ? - Nej vel, så er det lettere at kritisere det, de laver, - eller ikke laver.

Dengang var der mange fællesaktiviteter i sognet, og der meste foretog i forsamlingshuset i Nr. Herlev. Det helt store nummer var dilettantforestillingerne. De blev instrueret af lærerinde Kirsten Korup Nielsen, der var kendt for sit temperament, men som lagde et kæmpearbejde i forestillingerne. Blandt andet spillede de " Marens kyllinger ", og jeg husker, hvordan mor oppe fra scenen blev forfulgt af en af de andre, og jeg, der var en lille pige, i fuld alvor råbte advarende nede fra salen. Det gav selvfølgelig ekstra stemning.

Der var også store juletræsfester. 14 dage før mødtes forældrene for at lave julepynt. Godteposerne blev på skift leveret af købmændene i Hammersholt, Nr. Herlev og

Freerslev. Festen foregik 4. juledag. Der var masser af børn, og de fik boller og chokolade i flere omgange. Landmændene forærede mælken til chokoladen. Pastor Kille-rich fortalte julehistorier og legede med børnene.

Jeg husker også spændende fastelavnsfester, hvor der virkelig blev gjort noget ud af dragterne.

Bl. a. kom der en fiskerkone med rigtig levende fisk i kurven.

At der også var besværligheder dengang, vidner følgende historie om. Under en fest spurgte min far malermester Bondesen, hvorfor han stod midt på gulvet. " Jo, det skal jeg sige dig ", svarede han, " hvis jeg går derover, så er jeg for fin, og hvis jeg går derover, er jeg ikke fin nok ".

Men det, der står tilbage i erindringerne, er, at de forstod at more sig på en livsbekræftende måde, selvom de havde meget små midler at råde over. Jeg kan huske, hvordan mine forældre gik op for at hente nogle naboer, for at de kun-

ne følges ad til dans. Men de kunne ikke komme med, for konen havde ikke en kjole at tage på til festen. " Ja, men hvad med den gule", siger min mor, " den er i stykker på ærmet ", " Gør jer nu færdige, så stopper jeg kjolen imens ", og det gjorde de, - og de fik alle tiders fest ud af det.

I skolen i Nr. Herlev - Freerslev (senere biavlsofsøgsstation), var der 3 klasser i 2 skolestuer. Vi sang morgensang. Kirsten Korup spillede klaver, og lærer Møller spillede orgel. Der var ikke noget, der hed gymnastik, men man fik skam masser af motion og frisk luft, for man cyklede i skole og hjalp til med arbejdet hjemme på gården. Skolens gulve var fint lakerede, så man havde skiftesko med. Man kunne jo ikke gå i træsko indendørs.

Man havde håndarbejde, men ingenting af det, man lavede, kunne passe. Derimod i skolen i Hammersholt kunne de lave fine ting, fordi man havde en særlig dygtig håndgerningslærerinde, der hed fru Lauritzen. På den tid var man også meget optaget af at samle spareremærker, - det var lærer Møller, der administrerede den ordning, og det kunne blive en hel pæn sum penge, man fik sparet sammen, til man skulle ud af skolen.

Jeg fik aldrig lov til at komme med til skoleudflugter, for de

var så livlige, at man som regel glæmte at få nogle af børnene med hjem.

Da jeg var ung, var jeg i lære på danseskolen i Hillerød, og måtte cykle hjem om aftenen i mørke. Som regel kørte min far mig imøde. En aften hørte han nogen komme imod sig og kaldte: "er det dig, søster". Men det var, det ikke, så i stedet for lød det arrigt i mørket: "Hold din kæft, din gammel stodder".

En anden gang ville han hente mig i hestevogn, og vi havde ikke fået lys på, så jeg sad med en cykellygte på siden af vognen. Men det var så hunde-koldt, så jeg kom til at tage hænderne ind under tæppet. Pludselig blev vi standset af politiet, og noteret for at køre uden lys. Min far blev helt konfus og sagde: "Jamen, kan du da ikke se, at tøs'en sidder med lysset under tæppet".

Blirte Sylvest er en god fortæller, og det er synd, at jeg ikke kan gengive alle betoningerne og alle sidsespringene i samtalen. Jeg har fået en tydelig fornemmelse af, hvordan der var den gang, og jeg har indtryk af, at det på mange måder falder sammen med det, Børntorreningen ønsker idag.

Alle går og taler om, "at vi skal komme hinanden ved", så det er Valborg Sandberg.

naturligt, at jeg spørger Blirte Sylvest: "Hvorfors tror du, at gamle og nye har svært ved at finde sammen?". Og svaret kommer bramt: "Det skal jeg sige dig, I kom herud, fordi der var så dejligt på landet, men så snart I kom, begyndte I at krøve ind, I ville have institutioner, gadelys og busser, - alle byens bekvemmeligheder. I ville ikke leve på landsbyens betingelser, og så blev klagede I jer ovenikøbet over, at skatterne blev lige så høje som inde i byen. Det er jo jer selv, der har krævet ind. I anslægger flotte haver og kræver offentlige legepladser i stedet for at indrette haverne, så børnene kan være der".

Da vi startede Børntorreningen, fik jeg at vide, at når man flyttede til Nordsjælland, så varede det jo år, før man blev accepteret. Mange af os har snart boet her så længe. Måske er det derfor, at jeg har en følelse af, at vi alligevel er ved at komme hinanden nærmere, at vi ligesom kan se os selv i en sammenhæng med det, der var engang.

BELGISK

JUL

Det er ikke så hurtigt at fortælle om, hvordan julen fejres i Belgien, velsagtens mest fordi så meget af det danskerne synes hører med til julen, slet ikke kendes af belgi-erne, og det der bliver tilbage måske ikke ligner noget i sammenligning med det, vi er vant til herhjemme. Yderligere har de to sidste krige bevirket, at man har overtaget en del af tyskernes, englændernes og amerikanernes typiske julevaner, så den kommercielle jul ser lige så international ud der som andre steder i verden: illumination, julemanden med vatskæg i sin slæde fyldt med pakker, gadepynt o.s.v.

Men der er stadigvæk trods alt forskelle. For det første er alle julens herligheder ikke koncentreret på selveste juleaften, men fordelt over flere dage. Det tager toppen af nervøsiteten i ventetiden og ligeså toppen af den skuffelse, som mange kender til, når festen er forbi.

Årets store børnefest, Sankt Niklausdag, bliver allerede holdt den 6. december. Den dag får børnene, når de står op om morgenen,

gaver foræret af den gavmilde biskop, efter at de aftenen før har stillet en tallerken i kaminen med et stykke brød eller en gulerothod til hans æsel. Sankt Niklaus kan nemlig flyve uset gennem skorstenen. Men man kan også møde ham i skoler, på gaden og i stormagasiner.

Gaverne består af legetøj, chokolade- og marcipanfigurer, udformet som frugter og dyr, og figurer af en biskop med et belæst æsel. Også kagemænd og koner, som er lavet af brunkagedej, der hedder "speculoos" og frugt og nødder hører til. Ved at holde den fest så tidlig på måneden opnår man, at myten om "den gamle mand" der symboliserer det gamle år, der er ved at rinde ud, bliver ekspederet "ud af huset" i tide, så folk får bedre tid til at koncentrere sig om det egentlige: det lille barn i krybben.

Enhver kirke eller kommunalbestyrelse med respekt for sig selv sætter en "Stald" op med krybbe, halm, Jesusbarn og de andre nødvendige figurer. Skolebørnene er

tit med til at pynte stalden og male figurerne lidt op. I min mors hjemby, Wilrijk, f.eks. er man gået så vidt som at lade en kendt kunstner lave figurerne af bronze, som så bliver hentet frem en gang om året. Det var ikke alle skatteborgerne, som blev begejstrede for det ! De fleste hjem ejer også en lille stald som kan variere meget i skønhed og kostbarhed. Nogle af dem er virkelige kunstværker. Nu om dage stiller man dem så under det pyntede juletræ. Nisser kender man slet ikke og man klipper heller ikke julestads.

Selve julefesten begynder som regel senere på aftenen end i Danmark. Forretningerne har åben meget længe. Der er lys alle vegne, folk er på gaden og er glade. Restauranterne er åbne og serverer

festmiddage. Man spiser mest muslinger, fisk og fugle. Hvis man har råd: rejer, østers og hummer. Gæs og ænder får man normalt ikke. Biograferne holder åben som sædvanlig og hos bagerne kan man købe en særlig julekage "buche" som er lavet i form af en træstamme. Det smager lidt som en rouladekage med creme, overtrukket med marcipan eller chokolade.

Alt det med at spise steg, rødkål, grød, hjemmebagte småkager, klejner og juleknas, kender man intet til. Husmoderen slipper for alle juleforberedelserne. Man kan klare alt på selv dagen. Folk bliver ikke så nervøse eller trætte (bortset fra forretningsfolkene), og der er ikke ret mange, der føler sig ensomme eller udelukkede, for de ensomme kan bare gå på gaderne og komme i snak og festhumør på caféerne.

Også kirkerne holder åbent hele aftenen, og ved midnatstid holdes der en festlig gudstjeneste med musik, sang og farver. Kl. 12 ønskes man hinanden tillykke, ligesom vi gør til nytår, og det er et højtideligt øjeblik. Det er også det øjeblik, hvor jeg har følt mig lidt skuffet ved danske julefester, for på det tidspunkt er vi allerede begyndt at blive trætte og overmattede, gaverne er pakket ud, og der mangler en festlig afslutning. I Belgien er der mange, der venter

med festmåltidet til efter jule-
messen, mens andre fejrer julen
som en hyggelig familiefest, lige-
som her, men der bliver som regel
kun givet smågaver, noget der kan
hænge på træet.

Første juledag er også i Belgien
en stille dag. Man får besøg af
familie og venner, men man kender
ikke til julefrokoster. Da jeg var
barn, var det meget almindeligt,
at denne dag var det faderen, der
lavede mad (måske den eneste gang
om året). Vores far bagte Bryssel-
ske vafler på kakkellovnen i et
vaffeljern. Der skulle gode kræf-
ter til at håndtere sådan et jern
(vaflerne er 20 cm x 12 cm) og der
skal kun et par stykker til at
blive møt. De bliver spist med
sukker, smør eller flødeskum. (Vaf-
feljernet har jeg stadig liggende).

Så kommer vi til nytår, som i Bel-
gien bliver fejret som en løsslup-
pen fest med rigeligt af de våde
varer, lygter og papnæser, men u-
den fyrværkeri og nytårsløjer. Man
spiser heller ikke nytårstorsk. Vi
spiste altid kanin til nytår og
frugttærte bagefter. Desserten kan
også være en slags sandkage i form
af et stort hjerte, pyntet med
sukker. I det hele taget er hjerte-
formen noget, der hører nytår til
dernede, også de røde papirshjer-
ter, som vi bruger til jul. Gaver-
ne giver man også først til nytår,
og det er meget udbredt at give

sine ansatte, rengøringspersonel,
postbude, skraldemænd, avisbude
o.s.v. pengegaver. Arbejderne og
funktionærerne får dobbelte løn-
ninger den dag.

Kl. 12 kimer alle kirkeklokkerne,
og skibene tuder med sirenerne. I
Antwerpen, hvor jeg boede dengang,
var det meget festligt, på grund
af de mange skibe i havnen og på
floden. Alle mennesker går uden-
for og ønsker naboerne godt nytår,
drikker en skål, og så går man ind
og bliver højtidelige igen. For nu
skal børnene læse deres nytårs-
breve op for deres gudfar, gudmor
eller bedsteforældre.

Det er meget smukt pyntede breve
med glansbilleder på og bånd og
sløjfer, og glansbillederne er mon-
teret sådan, at de kan trækkes
frem og tilbage. Vi skrev de breve
i skolen med stort møje og besvær.
Jeg har stadig gemt en del af dis-
se højtidelige breve, som slutter
med: De bedste ønsker fra Deres
dyrebare gudbarn. Såvel børnene
som de gamle plejede at græde lidt
ved denne lejlighed. Men så blev
gaverne hentet frem og pakket op.

Først efter 1. januar begynder man
at skrive julehilsener til fjerne-
re slægtninge, ældre mennesker,
venner og bekendte og at aflægge
nytårsvisitter, og det kan man
fortsætte med hele måneden uden
at virke forsinket.

k. W. 1972

Så bliver der kun at omtale den sidste fest: Tre kongers Aften, den 6. januar. Det er mest en børnefest nu om dage. Børnene klæder sig ud som de tre hellige Konger, den ene skal være sort i hovedet, og dragterne skal så vidt muligt være orientalske. De har en stjerne på en stang, tit lavet med et snoretræk, så den kan dreje rundt.

Legen foregår som fastelavn herhjemme: man ringer på og synger nogle bestemte sange og tigger sig til slik og penge. Mange steder er det blevet organiseret, således at man samler gaver ind til u-landene denne dag.

Og med denne række spraglede fester slutter jeg med en "god jul" til alle brødeskoverne. Men hvad ville danskerne sige om en jul uden nisser, uden træsko, uden dans om juletræet, uden gæs og ænder, uden papirklip og julebag, ja, uden sild i lage? For som jeg læste i et blad for nogle år siden: Hvad er en jul uden sylte?

Gilberte Larsen.

BØRNEKORETS JULEKONCERT

Lidt lokalhistorie

SAMT TEKST TIL MIDTERSIDERNES
" DOBBELT-KORT ", HVORAF MAN I
NR. HERLEV KAN AFLÆSE HVILKEN
HISTORISK GRUND, MAN BOR PÅ.

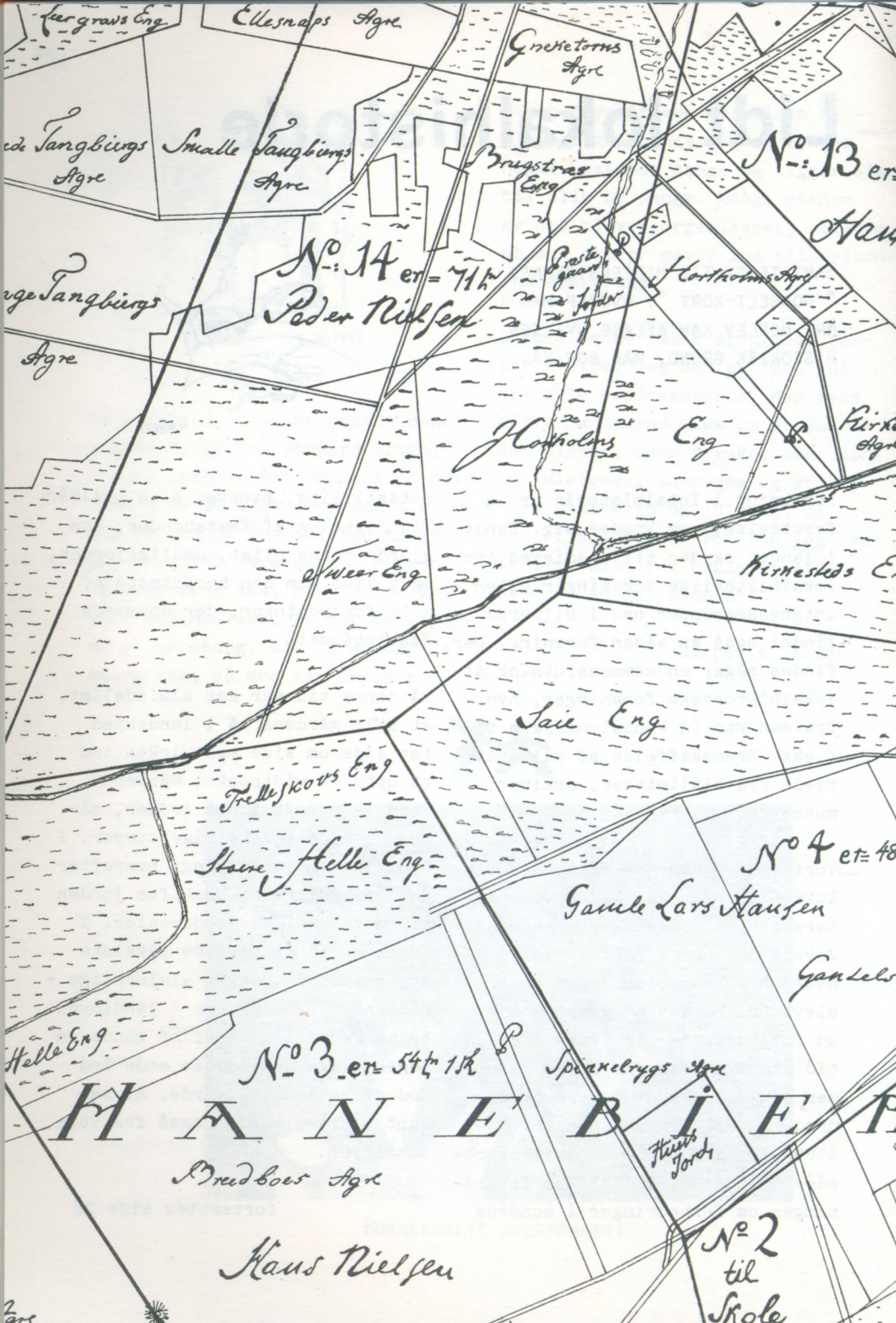
Forskning i lokalhistorie er en foreteelse, som breder sig. Rundt i landet skyder til stadighed nye lokalhistoriske foreninger eller interessegrupper op. I Hillerød findes også en sådan forening. Der findes sågar en sammenslutning af lokalhistoriske foreninger, hvorfra man kan få konsulenthjælp til f.eks. fremskaffelse af kildemateriale fra biblioteker, arkiver, museer m.m..

Vort eget område må også have sin lokalhistorie, som kunne være interessant at udforske, - hvordan levede man her i gammel tid - hvordan så vore landsbyer Freerslev, Nr. Herlev og Hammersholt ud for hundrede år siden? På den tid stod man overfor store reformer, som i løbet af ret få år ændrede landsbyernes karakter. I 1786 blev den store landvæsenkommission nedsat. I 1787 kom forordningen om forbedringer i bondens

retsstilling, hvorved bl.a. vilkårlig flytning af fæstebønder, som gjorde deres pligt, umuliggjordes, og i 1788 kom den berømteste af alle forordninger, der ophævede Stavnsbåndet.

På denne tid var det almindeligt, at alle gårdene lå i landsbyen tæt side om side med kirken som et ophøjet midtpunkt. Gårdens jord lå spredt i små lodder, måske 20 - 30 forskellige steder. I 1781 kom en forordning, hvorefter det var muligt at udskifte jorden til mere samlede jordarealer. I løbet af få år blev de såkaldte stjerneudskiftninger almindelige - gårdene blev liggende i landsbyen og markerne lå som kiler rundt om pegende med den spidse ende ind mod de respektive gårde. Et sådant mønster kendes også fra vore landsbyer.

fortsættes side 28

fer græs Eng

Ellesnaps Agre

Gneietorns Agre

de Tangbiings Agre

Smalle Tangbiings Agre

Brugstrag Eng

N° 13 er

ge Tangbiings Agre

N° 14 er = 7 1/2
Peder Nielsen

Græsteng
Jord

Hortkorns Agre

Hav

Hortkorns Eng

Kirke Agre

de Weer Eng

Kirkeskeds Eng

Salt Eng

Trelleskovs Eng

Havne Helle Eng

N° 4 er = 18

Gamle Lars Hansen

Gandel

Helle Eng

N° 3 er = 54 1/2 1/4

Spændbrugs Agre

H A N E B I E

Bredboer Agre

Havne Jord

Hans Nielsen

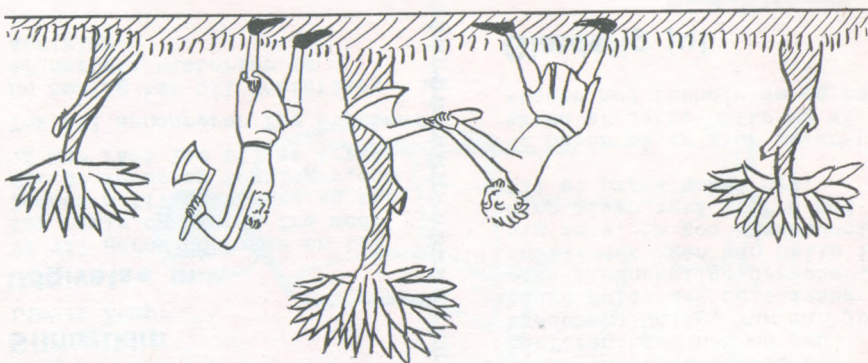
N° 2
til
Skole

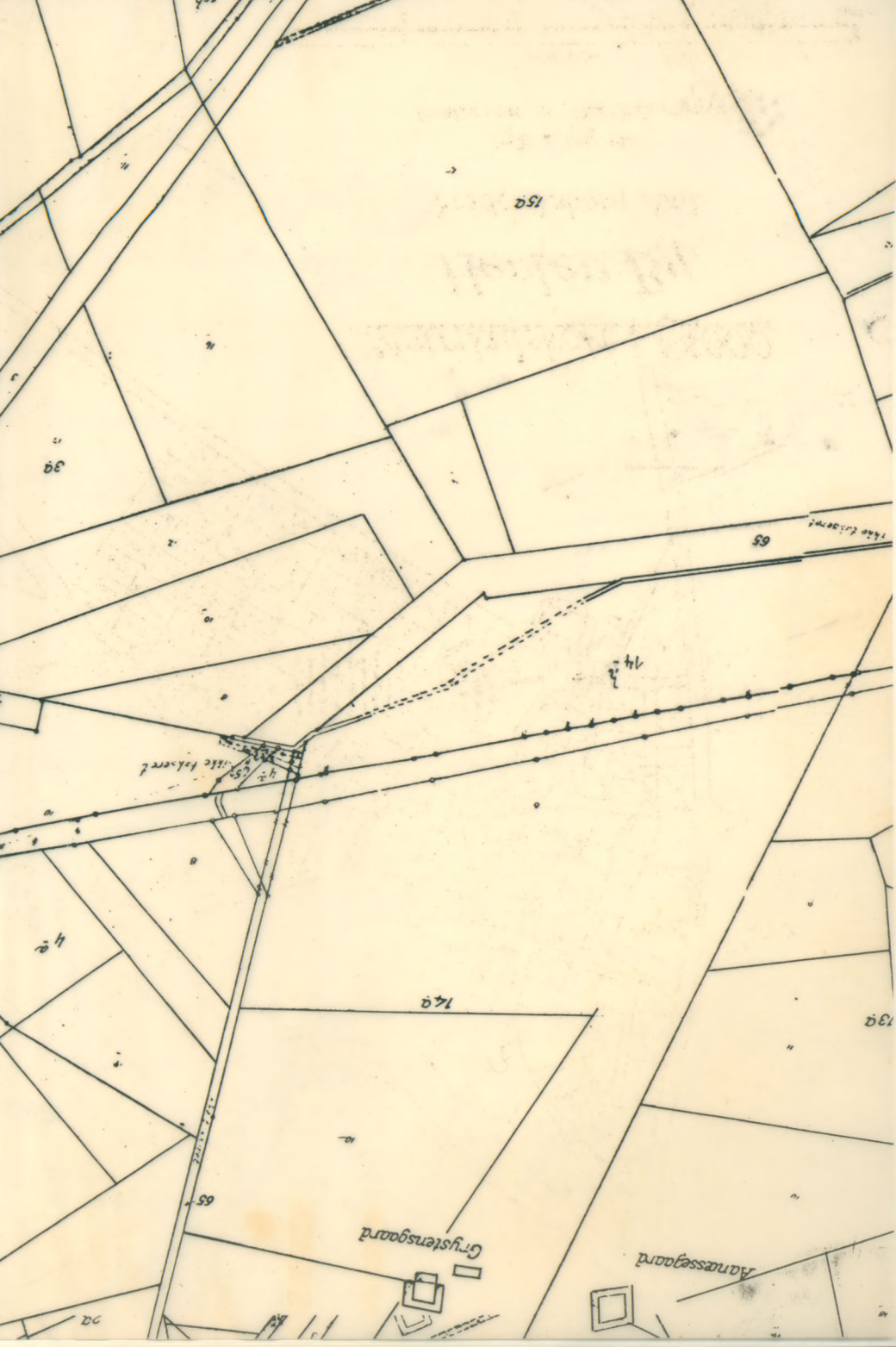
FREERSTEV KIRKE

Den travle trafikant, som idag sæser gennem Freerstev, fornemmer blot byen som nogle huse ud til vejen og aner måske et par gårde i forbitarten. Men giver man sig tid til at standse og går ind på den gamle vej ved Gadekæret overfor Dammegård, så fornemmer man, at Freerstev er en gammel by. Navnet fortæller, at Freerstev sammen med Nørre Herlev og Harløse går helt tilbage til årene mellem 500 og 800: Folkevandringstiden, også kaldet jernalderen.

Men endnu mere prægede de første stenkirker landet, da de blev bygget omkring år 1100. Den store byggelever nåede også til Freerstev. Vi har nok svært ved at sætte os til udkanten af den vældige skov, som fra oldtiden strakte sig helt ud til kysten af Øresund. Alle stedsnavne i den øvrige del af Hillerød kommune og videre øst på, er yngre og stammer fra vikingetiden og den tidlige middelalder, da man for alvor tog fat på at rydde skoven. Derfor skitsses med de middelalderlige skovhuggere. Det var dem, der prægede landskabet dengang.

Trækker man en linje gennem disse tre byer, må den nogenlunde svare

Matrikulskort i 1:4000.

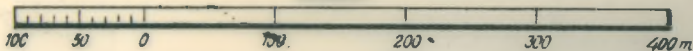
Herlev By.

Frederiksborg Amt.

Trykt i Maj 1947

Direktoratet for Matrikulsvæsenet.

500 Meter

I matrikeldirektoratets arkiver findes gamle kort, som fortæller om gårdenes placering samt om ejerskabsforhold i gammel tid. Fornylig besøgte jeg dette arkiv og fik lejlighed til at studere de gamle matrikelkort over vort område. Kortene over Nr. Herlev sogn er baseret på en opmåling i 1813, som blev foretaget i forbindelse med vedtagelse af en ny matrikel i begyndelsen af 1800-tallet. Kortene er interessante, idet der med mellemrum er foretaget omtegnninger, der viser noget om udviklingen i landsbyerne. Et meget interessant kort fra ca. 1780 viser Nr. Herlev med omliggende marker. Dette kort er ved et prisværdigt initiativ fra teknisk forvaltnings side genoptegnet efter en fotokopi. På midtersiderne i dette hæfte er gengivet en bid af kortet, samt en tilsvarende bid af det nugældende matrikelkort til sammenligning. Det må erkendes, at der er sket visse forandringer i de forløbne ca. 200 år. Det eneste som formentlig eksisterer endnu er kirken, Feilbergs hus (den gamle rytterskole), Enghavegårds stuehus og formentlig Præstehuset.

Det ses, at gårdene ligger tæt sammen med markerne indrammet af de dengang nye udskiftningssskel i typisk stjerneform. Kortet er interessant ved, at markerne er forsynet med bøndernes navne, samt med navneinitialer på gårdene,

hvilket gør det muligt i nogen grad at identificere de nuværende gårdes oprindelige placering.

Hvis man begynder foroven til højre er gårdene formentlig: AL = Gerstensgård, AN = Dønnegård, AH = Uglegård, AL = Kalholm eller skovridergård, som den også har heddet, da den en overgang var bolig for skovrideren. WP = Birkegård, IP = den oprindelige Herlevgård. Den nuværende Herlevgård er formentlig en sammenlægning af IP + præstegården + LM, der på et kort fra 1813 benævnes Sophienfryd. HN ved siden af LM er Hillerødgård og den vestligste HN kan genkendes som Enghavegård. Gården med navnet unge Lars Hansen er formentlig Ånæsgård. Det står derimod ikke helt klart, hvor Egehøjgård og Rødsकिनnegård lå.

Det må formodes, at mange af vort områdes ældre beboere ligger inde med viden og evt. kildemateriale, som kan belyse vort områdes historie på forskellig vis. Måske var det en idé at efterlyse lokalhistorisk interesserede til en lokal arbejdsgruppe eller interessegruppe, hvor man kunne samle tråde som har fæste et eller andet sted i en dunkel fortid.

O. Svendsen.

En gammel bryllupsbog

AUTOMATIK

En dag for ikke så forfærdelig længe siden mødtes Vorherre og solen. Det gjorde de nu så tit, for ret beset er det jo de to, der styrer den ganske verden. "Du ser mig noget modløs ud, min gode sol", sagde Vorherre. "Hvad er der i vejen med dit gode humør?"

"Åh - jeg gider snart ikke mere", klagede solen, "Du ved, at jeg i tusinder af år hver eneste dag har bragt lys og varme til alle jordens mennesker, og alle har været glade for mig. Nu er det som om, jeg ikke har så megen betydning længere. Menneskene bliver så kloge, så kloge. Jeg er bange for, at om få år har menneskene hverken brug for dig eller mig".

"Så, så kære sol, så galt går det nok ikke", sagde Vorherre beroligende, men han så alligevel noget

betænkelig ud i sit ansigt. "Jeg tror trods alt, at menneskene i det mindste altid vil have brug for dig dernede".

"I gamle dage, når jeg stod op helt ovre i Japans land og gjorde nat til dag, så hilste alle så venligt på mig. De svingede med deres huer, og de vinkede til mig, og de glædede sig over min varme. Nu derimod - nu ser de mig knapt.

Kommer jeg til Kina, så ser de mig stadig. De hilser også på mig, men de har så umådelig travlt med deres egen verden.

I Rusland, fortsatte solen, blev jeg tidligere hilst af tusinder af malmklokker. De startede deres klang i øst, så snart jeg viste mig i horisonten, og når klok-

kerne bød mig godmorgen i vest, sang de første klokke godnat i øst.

Sådan er det ikke mere. Man hilser mig, når kun jeg ser det, og kun sjældent siger man godmorgen eller farvel."

"Det er tiderne, kære sol", sagde Vorherre. "De ændrer sig. Men hvad i Danmark? Der ved jeg da, at de gamle klokke i mine kirker hver morgen ringer dig op og hver aften ringer dig ned."

Solen blev ganske rød, for den følte, at Vorherre ikke rigtig vidste besked med sine egne kirker, og derved blev den ganske flov.

"Ak ja", sagde solen. "Der er rigtigt, at jeg bliver ringet op og jeg bliver ringet ned i dine kirker. Men slet ikke som i gamle dage.

Se - i gamle dage stod klokkeren oppe i kirketårnet og hilste mig godmorgen, så snart jeg lod den første solstråle lyse, og så satte han den gamle klokke i sving.

Om aftenen, når jeg gled ned bag kornmarkerne og skovene i vest, så stod han og sagde farvel fra hele landsbyen med den store klokke.

Men, kære Vorherre, nu er det mekanik og automatik." Solen sukede.

"Alting bliver så automatisk dernede. Man siger goddag til hinanden ganske automatisk, og man siger farvel ganske automatisk. Man ler automatisk, og snart græder de vel også automatisk. Sig mig," sagde solen til Vorherre, "har du aldrig tænkt nærmere over det?"

Men se, da var Vorherre gået. Han havde fået noget meget alvorligt at tænke over. Godt nok havde det strejft hans tanker før, men nu, hvor solen havde sagt det, lød det alt for alvorligt til, at det kunne være noget menneskene selv kunne løse.

Glædelig jul.

Jens S. Jensen.

En gammel kassebog

Julehæfteredaktionen har af Osvald Settnes, Kalholmgård fået adgang til en kassebog fra Nr. Herlev kommune, brugt i årene 1915 til 1921.

Den er ført af sognerådsformand/kasserer/sekretær gdr. O.P. Jensen, Kalholmgård. (Alene denne titel er en historie i sig selv):

Vi kunne jo have søgt eksperthjælp til at analysere de enkelte poster, men bortset fra hjælp til dechiffrering af nogle ord og tegn, er det helt og holdent vor egen viden og fantasi, der er grundlaget for det følgende.

En eventuel nærmere analyse vil vi overlade til de lokalhistorikere, der måtte have lyst, når Osvald Settnes ved en "passende lejlighed" har overdraget bogen til Hillerød kommune:

Men nu nogle tal fra bogen:

	indtægter
1916/17	32.671,84 kr.
1920/21	56.131,48 kr.
	udgifter
1916/17	34.188,68 kr.
1920/21	63.822,96 kr.

Desværre fremgår det ikke, hvordan man dengang dækkede under-skuddet ind, eftersom dette er en kassebog og ikke noget egentlig regnskab, men mon metoderne var anderledes end nu ?

Lad os derefter følge f.eks. socialudgifterne og udgifterne til skolevæsenet:

Socialudgifterne var dengang delt på fire forskellige poster:

- a. fattigvæsenet.
- b. tilskud til hjælpekasse, sygepleje m.v.
- c. alderdomsunderstøttelse.
- d. understøttelse til børn af enker.

Som samlet udgift i 1916/17 udgjorde disse poster 14.580,50 kr. eller 43 % af kommunens samlede udgifter.

Vi kan af de enkelte posteringer læse:

1. at kommunen har ydet bidrag til statshospitalerne i Vordingborg og Viborg, enten fordi man har haft patienter der, eller fordi alle kommuner har været pligtige til at yde bidrag til disse hospitalers drift ?

19/6	Bl. lag	Af hvem indbetalt eller til hvem udbetalt	Samlet Indtægt	Samlet Udgift	Specifikation af Indtægterne					Menigheds- ligning		Stats- skat
					I-V. Overskud, Indtægter af Kapitaler, Ejendomme, Forbr. af Ak- tiver, Laan samt Tilskud fra Staten	VI. Andre Indtægter	VII. Paaliggende Skatter	Til Fradrag und. Udgifts- post III-IV og VII-XII. Refusioner og Bidrag fra Stat, Amt o. a. Komm.		Kr.	Sk.	
19/6	10		Kr. Sk.	Kr. Sk.	Kr. Sk.	Kr. Sk.	Kr. Sk.	Kr. Sk.	Kr. Sk.	Kr.	Sk.	1270
			71 07	12 33	35	252 41	96 14	5199 62	288 94			
4		Mæktigtale for her 1915		60								
4		Afløst. Tilgættelse til Kirken		38								
4		Reparation og Renovering af Høi Skole		2275								
7		Manuallærerskabets Forskud		10								
		Lønforbrug for Skole	150					150				
		Kontor og for Skole	93 04					77 16				
		Reparation for 2 Skole		45								
		Reparation af Høi Skole		2 40								
8		Lønning af Skole og Høi Skole		108 80								
9		do for Høi Skole		123 40								
12		Høi Skole		2 50				2 50				
12		Magistratens Lønning for Høi Skole	131 25							131 25		

2. at kommunen har ydet bidrag til medborgeres underhold uden for kommunegrænsen, f.eks. til Københavns Magistrat, Hørsholm Birk, Gentofte kommune, Herredskontoret Næstved, Byfogeden i Roskilde, Arbejdsanstalten i Hillerød (Skansegården), Slotssog-net o.s.v..

Her er tydeligvis tale om alle fire former for hjælp, d.v.s. såvel sygehjælp, fattighjælp, aldersunderstøttelse, som hjælp til børn af enker.

3. at adskillige af kommunens trængende medborgere har fået hjælp til såvel lægebesøg/sygepleje som medicin.

4. at adskillige af kommunens medborgere har været henvist til den hjælp, som kunne ydes af kommunen/hjælpekassen og f.eks. præstens uddelinger ved højtiderne. Hjælpekassen har tilsyneladende været helt eller delvis privat med tilskud fra kommunen. Præstens uddelinger ved højtiderne er i hvert fald delvis finansieret af kommunekassen, men hjælpen blev

ikke givet som pengegaver, men i naturalier, helt eller delvis fremstillet i præstegården.

5. at verdenskrigen også nåede til Nr. Herlev ! Heldigvis ikke i form af tab af pårørende, men i form af posteringer i kassebogen som "hjælp til trængende indkaldtes familier".

Ved skolevæsenet var der 3 skoler med hver sin lærer, en i Hammersholt (lilleskolen), en i Nr. Herlev (nuværende børnehave), en i Freerslev (Den gamle højskole ?)

Der fremgår naturligvis ikke af kassebogen, hvor mange børn, der har været de enkelte steder, eller hvilken anciennitet den enkelte lærer har haft, og dermed ikke hvorfor, der er forskel på lønnen. Det er de samme tre lærere gennem de 6 år, bortset fra nogle ganske få og korte perioder med vikarer.

Laveste og højeste lærerløn:

Okt. 1916: 75 kr. og 105,58 kr.
pr. måned.

Marts 1921: 186 kr. og 210 kr.
pr. måned.

Beløbene, udbetalt direkte af kommunens egne midler, stiger fra f.eks. 105,58 kr. til 145,75 kr., resten er stadig stigende tilskud - ca. 30% i 1921 - fra staten, kaldet "dyrtidshjælp til lærerlønninger", der som regel kum udbetaltes en

gang i kvartalet. (Forskud på løn er givet flere gange - et forstående sogneråd - eller blev det gjort rent administrativt ?)

Også af skolevæsenets posteringer fremgår verdenskrigens påvirkning. I december 1915 købtes kul for 198 kr. til alle tre skoler, stort set svarende til hele vinterens forbrug. I maj 1919 er der købt tøvrv for 200 kr. til hver skole. Det kan selvfølgelig betyde to ting,

1. vinteren 1918 var usædvanlig lang og streng eller
2. der var knaphed på fast brændsel, når der brugtes tøvrv.

Disse var iøvrigt gravet indenfor kommunens egne grænser, bl. a. nord for Freerslev mellem byen og Freerslev Hegn.

Sammenholdt med at kommunen har brugt mange penge til køb af brød og tranmærker, tyder det på, at det har været hårde tider for både folk og fæ.

Vedligehold af kommunens skoler bestod i de år stort set af fernisering af gulvene (ferniskøb 2,40 kr. i 1915 - 10,17 kr. i 1921) Dog kan det tydeligt læses, at skorstensfejeren måtte stadig hypigere på besøg, efterhånden som forbruget af tøvrv steg.

Andre varer til skolen, såsom kridt, kladdehæfter o.lign. er

indkøbt hos boghandlerne Ditzel og Tofte i Hillerød.

Af andre udgifter var der ikke stort andet end allerede nævnt.

Vejudgifter var der, men f.eks. i 1916/17 løb de kun op i 1816,14 kr. En vejmand fik 50 kr. om måneden, men supplerede dog indtægten ved salg af skærver til kommunen. Skærver købte kommunen iøvrigt fra forskellige, tilsyneladende lokale folk. Prisen pr. m³ er kun oplyst ganske enkelte steder, og den har ligget på ca. 9 kr. leveret.

Posteret som udgifter forekom forskellige overførelser. Især statsskatten, som for 1916/17 blev viderebetalt med kr. 3614,81 kr., og det følgende år med kr. 5343,54 kr. Der var også tale om ruggodtgørelse, som formentlig blev udbetalt til landmænd for at holde forbrugernes priser på brød nede.

Såvidt man kan se har kommunen ikke haft ansatte udover lærerne og vejmanden, men formanden fik dog 1 gang pr. år 300 kr. til medhjælp, 40 kr. til telefon og 75 kr. til porto.

Indtægter.

Her er det først og fremmest kommune- og statsskatterne, som indføres som samlet post, blot for-

delt på Freerslev, Nr. Herlev og Hammersholt. Desuden forekommer enkeltposterede skatteindtægter. formentlig erhvervsskatter, ejendomsskatter på de større gårde. Refusionerne (alderdomsunderstøttelse, enkeloven, dyrtidsloven m.fl.) har tidligere været nævnt.

Der er pudsige poster, såsom skolemulkt, der er opkrævet løbende på alle tre skoler og hyppigt viderebetalt til kassereren med beløb fra et par til et halvt hundrede kroner. Hvad taksten var for hver udeblivelse kan ikke ses.

Ja, selv små beløb havde betydning f.eks. indbragte vejgræsset 22,25 kr. for 1915. Der er også indgået forlystelsesskat, i perioder ca. 10 kr. pr. kvartal og i andre perioder intet. Det foreligger ikke oplyst, hvilke forlystelser, der har været tale om.

Sådan kunne vi blive ved, men vi må stoppe her med citater fra denne bog, som den forløbne tid har gjort interessant. Man kunne vel - ved sammenligning med nutiden - drage konklusioner: historiske, menneskelige m.fl., men det overlades til de læsere, hvis fantasi og tanker er blevet pirret af denne gennemgang.

H.K. Ejlskov og A. Bohn.

KONCERT I DET GRØNNE

Skattejagt

Hvis du følger anvisningerne nedenfor og benytter kompasset og den viste målestok, kan du finde den skjulte skat. For hvert sted, du kommer til, skriver du det eller de anførte bogstaver op.

1. Du går i land på øens sydkyst ved korset. Fra korsets fod går du 250 fod mod nord og tager 2. og 3. bogstav i navnet.
2. Gå 400 fod mod vest og derefter 400 fod mod sydvest. Skriv 5. bogstav op.
3. Svøm 200 fod mod nord og dyk ned efter 2 ens bogstaver.
4. Gå 350 fod i nordlig retning og 250 fod mod øst. Brug 2. og XI. bogstav.
5. Efter at have hvilt dig går du 750 fod mod sydøst. Find her to bogstaver, der før i tiden dannede et tredje bogstav.
6. Skynd dig 500 fod nordvest og find et bogstav, du ikke har set i de første fem navne.
7. Du går nu 300 fod mod nord, til du når kysten. Derefter sejler du 450 fod i vestlig retning. Find her en gammel karakter på to bogstaver.
8. Svøm mod syd, til du når land, og snig dig 150 fod videre mod syd. Tag det bogstav i navnet, som der er 12 bogstaver flere bagefter, end der er foran.
9. Gå 1100 fod mod øst-nordøst og tag 1. og 4. bogstav i navnet.
10. Svøm 300 fod mod vest og derefter stik syd. Når du når kysten, går du 650 fod mod syd. Grav her det 3. bogstav op.
11. Nu kan du finde skatten, hvis du sætter alle 16 bogstaver rigtigt sammen. Det er noget, som du kan ønske dig til jul.

God fornøjelse
Tove Andersen.

Ude og inde

0 50 100 200 300 400 FOD

GRÆVLINGE-
BAKKEN

TREKRONER-
SKOVEN

FIRHØJENE

OPPE SØ

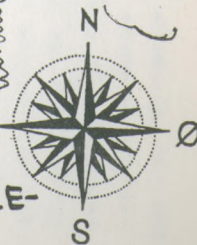
SVINE-
BUGTEN

ZOOBUGTEN

DØDNINGE
KLIPPEN

GRAUBALLE-
HØJEN

Kirsten L.

Rejse til Vestjylland

I sommeren 1943, da krigen rasede i Europa, og Danmark var besat, gik vi alle med en utryk fornemmelse, om hvordan det hele ville ende.

Da vi ikke havde haft anden forbindelse med min kones forældre, end gennem breve siden 1939, besluttede vi sammen med vores tre børn at besøge dem.

For at være sikker på, at nå toget fra Hovedbanegården om morgenen, tog vi hjemmefra aftenen før for at overnatte hos vor familie. Da vi havde været der en kort tid,

blev der luftalarm, så det blev ikke til megen søvn. Næste morgen kom vi med en overfyldt sporvogn, jeg måtte stå på trinbrættet med en ret stor kuffert i den ene hånd. Vi kom med toget, og der var ingen hindringer til Korsør.

Der blev sagt, at der ville blive et ophold der. Dette ophold blev på 6 timer.

Denne store forsinkelse bevirkede, at vi ikke kunne nå vort bestemmelsessted, (det var Vemb) den dag. Vi kunne kun komme med et tog nord på, og det kørte ikke længere end til Holstebro, der måtte vi i ravede mørke finde et hotel og indlogere os for natten. Vi havde taget så megen mad med, som rationeringen tillod, men den var jo sluppet op. De var flinke mod os på hotellet, men vi måtte aflevere de få rationeringsmærker, vi havde.

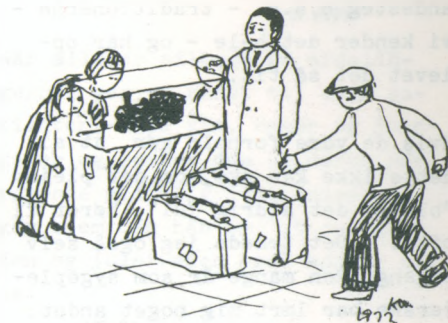
Næste dag kom vi videre med toget til Vemb, og da der ingen trafikmidler var herfra, havde vi jo kun vore ben til viderebefordringen. Min kone og de to piger på henholdsvis 11 og 7 år, begav sig på den 15 km lange tur til Nees, en lille landsby ved Nissum Fjord, lige overfor Thorsminde. De blev dog hjulpet noget af min svoger, der kom dem i møde på cykel. De nærmere omstændigheder ved dette arrangement kender jeg knapt.

Vi havde sendt to cykler med toget, for at kunne komme lidt omkring derovre, så drengen og jeg afventede, de skulle komme. Da tre tog var kommet uden cykler, begyndte vi også vandringsen, og jeg måtte bære ham på skulderen ca. den halve vej.

Vi nåede frem kl. 8 om aftenen, så turen for os to havde været 36 timer, men det skal ikke glemmes, at vi havde fået nogle timers hvil i Holstebro. Mine svigerforældre havde en landejendom med køer, svin, får og høns. Min svigermor var sød og dygtig. Hun kærnedes smør, bagte brød og bryggede øl, selv spinderokken var kommet igang igen. Det føltes som en afglans af Paradis i den tid vi var der. Kun alt for kort.

Vore cykler kom dagen efter med en vognmand. Så var den sorg slukket.

Hjemturen gik planmæssig, men endnu en oplevelse havde vi. På Hovedbanegården stod en montre med et lokomotiv, og ved hjælp af en ti-øre kunne det snurre. Det vilde børnene gerne se. Jeg satte kufferten fra mig, så kommer der

en mand, og med et rask snup tager han den. Heldigvis opdagede jeg det, og måske kan han endnu mærke det i den hånd, han tog den med.

Det havde været noget af en katastrofe at miste en sådan kuffert i de tøjknappe tider. Mange, især unge mennesker kan vel ikke rigtig fatte, hvor svær den tid var.

Krigen skabte nød, død og elendighed, men den skabte også hos os et sammenhold og en hjælpsomhed, som man i nogen grad forgæves efterlyser i nutiden.

H.P.

Jul på hospitalet

For de fleste af os er julen forbundet med at være sammen med familien . juletræ - julegaver - andesteg o.s.v. - traditionerne - vi kender det hele - og har oplevet det så tit.

Hvis de ydre forhold gør, at alt dette ikke kan ske, som det plejer "bliver det aldrig jul", hører vi ofte. - Det troede jeg også selv engang. Men mange år som sygeplejerske har lært mig noget andet. Det bliver jul - også selvom man er syg og ikke kan være sammen med sine nærmeste. - Tro mig ellers lad være - i de sidste dage før jul bliver mange ældre mennesker indlagt på hospital af sociale grunde, d.v.s. familien har ikke tid til at tage sig af de

talet i julen, for her er de da i det mindste ikke alene. Netop ved højtiderne er det særlig vanskeligt at være ensom, velvidende at netop nu er så mange andre fælles om så meget.

Vi har ikke ret mange penge til at holde jul for på hospitalet, men lidt er der da. Juletræer, gran, lys - mad og drikke får vi. Derudover sidste år 50 kr. til ca. 25 patienter og, hvad der er gemt fra tidligere år.

En af sygestuerne bliver lavet om til en hyggelig julestue (vi har ingen dagligstue på afdelingen). Op til jul og i juledagene bruges den flittigt af patienter og personale.

Der pyntes op på gangene og på sygestuerne. Der klippes og klippes, så snart det lader sig gøre. Patienterne nyder at være med i forberedelserne.

Juleaftensdag bliver vi færdige med det nødvendige arbejde så tidligt som muligt for at gøre klar til julemiddagen ca. kl. 11.30. Nogle gange får vi tid til ½ - 1 time i julestuen, hvor vi alle får formiddagskaffe og synger nogle gamle julesange.

gamle og tidskrævende i julen. De er i vejen !!! Det lyder hårdt. Andre ældre - ja, også yngre - beder om at måtte blive på hospi-

Vi dækker et stort bord på gangen til alle patienter, der kan komme op. Alting er anderledes i juledagene, og vi er alle fælles om det hele. Hvor er det dejligt. Madsen er traditionel - andesteg og ris-à-la mande, og der er rød- eller hvidvin til.

A.W. 1977.

Om eftermiddagen kl. 14 er der julegudstjeneste. Alle, der vil og kan, samles. Man kommer til gudstjenesten kørende i stol eller seng eller gående. Nogle pårørende kommer også.

Når alle er tilbage på afdelingerne, går vi rundt til alle patienter - med vin, kager og julegaver og ønsker dem og deres pårørende glædelig jul, inden vi går hjem med håb om, at juleglæden og julefreden også kommer til os.

Glædelig jul !

Anna Sofie.

PA VEJ TIL

IDRÆTS-

PARKEN

Julerosen

Det var i det allertidligste forår. Der, hvor solen ikke skinnede, var luften endnu helt kold, men hvor det klare og stærke solskin strålede ned, mærkede man foråret, og her sprang de første blomster ud på meget korte stilke.

Et par fattige børn kom gående gennem skoven. Det var en ti-års pige, som hed Helene og hendes lillebror Herbert. De søgte efter blomster. Helene måtte finde dem, da blomsterne var for små og stod for godt skjulte til, at så lille en dreng kunne få øje på dem. Men hun lod hele tiden Herbert have den fornøjelse at plukke dem. Det var en herlig tur ud i foråret.

Helene lagde slet ikke mærke til, hvor langt de kom bort fra deres bedstemors hytte bag bakken. Den havde nu i et halvt år været deres hjem, for da de havde mistet både deres far og mor, havde bedstemoderen taget dem til sig i hytten.

Til sidst ville Helene dog hjem igen, men lige idet hun vendte sig om med Herbert ved hånden, så børnene til deres store forskrækelse en ældgammel, rædselsfuld kone stå foran dem. Hun var det grimteste, de nogen sinde havde set. Hun var helt krumbøjet af alderdom og havde hænder og fødder, der var fem gange så store, som

folk ellers brugte dem. I hendes bistre ansigt lyste en ildrød næse, hvorpå en stor dusk grå hår sad og viftede for forårsvinden, og ud af hendes øjne gnistrede den vildeste vrede.

"Hvad gør I her, I skarnsunger ?" skreg hun op. "Plukker I blomster i min skov ? Jo, jeg skal plukke

jer, kan I tro, jeg skal plukke jer ! "

"Om forladelse !" sagde Helene. "Vi vidste ikke, at vi ikke måtte tage blomster her. Vi kender ikke denne skov. Mange gange om forladelse !"

"Sniksnak!" svarede den forfærdelige kone. "Kom bare ikke til mig

med den snak. Jeg er skovheksen, og jeg bryder mig aldrig om, hvad børn siger, - heller ikke om, hvad de voksne siger, nej, vist gør Jeg ikke nikke nej, sniksnak. Det er heller ikke dig, jeg skal have fat i. Det er ham dér, den forbistrede lille knægt. Det var ham, som tog blomsterne, og nu tager jeg ham !"

"Tag mig, tag mig", bad Helene bange og slog armene fast om sin bror. "Det er min skyld. Jeg viste ham blomsterne og lod ham plukke dem, derfor har du ikke lov til at tage ham. Tag endelig mig. Han er alt for lille"

"Sniksnak", svarede heksen, "Sikke noget snak, men du har ret i, at den dreng er temmelig lille til at komme i tjeneste hos mig. Nå, så vil jeg da tage dig i stedet. - Hør nu godt efter, hvad jeg siger til dig: Nu kommer foråret og sommeren, så længe har jeg ikke videre brug for dig. Men til efteråret skal du begynde at arbejde hos mig nede under jorden. Det er dybt nede - meget dybt. Når efteråret har taget alt det grønne heroppe, så får vi travlt med at lave skoven i stand til næste år. Du kan tro, jeg skal lære dig at arbejde. Det er dybt nede - meget dybt. - Pas nu på. Nu træffer jeg en bestemt aftale med dig og glem den nu ikke: Når den sidste blomst er visnet, hører

du, når den sidste blomst er visnet, så møder du her, her på stedet, ellers - "

Heksen tænkte på, hvad hun bedst kunne true med. Men hendes øjne havde kun rullet et øjeblik, så opdagede de, hvordan Helene blev ved med at holde sin lillebror fast omfavnet, fordi hun var så bange for, at noget ondt skulle hende ham.

"Ellers kommer jeg og vrider arme og ben af led på den forbistrede, lille knægt ", hylede heksen og stak efter drengen med sin knorte-knæp. Derpå truede hun ad Helene og sjoskede så bort gennem skoven, hvor kragerne skreg efter hende.

Helene skyndte sig hjem med Herbert. Han havde været så forskrækket over heksen, at han af bare forfærdelse ikke havde forstået det allermindste af, hvad der var foregået. Det glædede Helene sig over, for så kunne han ikke fortælle det til deres bedstemor, og selv ville hun ikke sige noget, for at deres rare bedstemor ikke skulle være bedrøvet og bange så længe i forvejen.

Kort efter brød foråret frem i al sin magt og skønhed, og blomsterne skød op overalt, i skovene, på markerne, i engene og haverne. Helene hilste på dem som sine kæreste venner. De ville jo beskytte

hende mod skovheksen. Så længe hun blot havde én eneste af dem, skulle hun ikke ned i den mørke jord

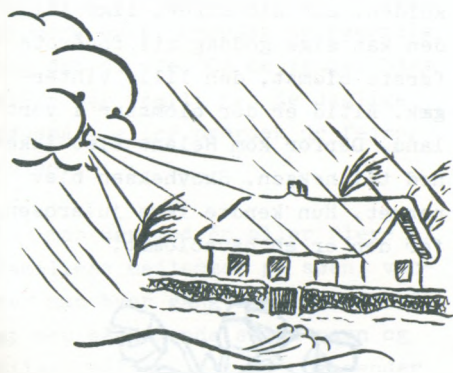
og tjene hos den fæle heks. Altså havde hun holdt meget af blomsterne, men hun havde dog aldrig holdt så meget af dem som nu.

Men foråret blev snart til sommer, og sommeren gik langt hurtigere end ellers, syntes hun. Tårerne strømmede ned ad hendes kinder, da hun om efteråret så de blå kornblomster falde sammen med kornet. Men roserne vedblev at blomstre på bedstemors gamle stokrose uden for hytten. Helene bad dem om at holde længe ud, længe, længe. Det gjorde de også. Da den sidste, lille rose endelig visnede, var det efterår, og træerne tabte alle de brogede blade.

Men der var blomster endnu, opdagede Helene til sin glæde. Ved vejkannten stod den simple, lille bellis skøn og blomstrede uafbrudt,

mens efterårets storme og regnskyl ellers ødelagde alt. Vinteren begyndte, men dog så mildt, at det faktisk var efteråret, som vedblev. Da fik Helene én hjælper til foruden bellisen, for nøddebusken lod sig narre af det milde vejr og begyndte at udfolde sine gule rakler. Den stod så smukt og lyste mellem de nøgne træer og hække. Endnu skulle Helene ikke ned til heksen, men længe kunne det ikke vare. Vinteren måtte snart komme, for bedstemor sagde, at julen var nær.

Så kom vinteren pludselig med isnende kulde og flygende sne. I fem dage var det umuligt at komme ud

af hytten og trænge sig gennem de høje snedriver, som stormen lagde derude. Men da sneen lå roligt den sjette dag, kunne Helene ikke længere blive hjemme. Nu måtte hun ud og melde sig til heksen,

for nu var helt sikkert alle blomster døde og begravede under den kolde sne.

Sin hemmelighed havde hun stadig gemt for sig selv. Heller ikke nu kunne hun fortælle den til sin bedstemor. Hun kunne slet ikke gøre hende den sorg. Så samlede hun alt sit mod og listede ud, uden at nogen mærkede det. Udenfor standede hun et øjeblik, så endnu en gang på hytten og hviskede farvel, og så begav hun sig på vej til skoven. Men hun havde vist samlet for lidt mod, for det var helt borte, da hun et par skridt fra hytten allerede opdagede heksen, som stod i en have ved landevejen.

"Du blev lovlig længe borte", råbte heksen meget vredt. "Jeg skulle netop nu over til jer".

"Åh, lad mig blive fri", bad Helene. I sin angst løb hun lige ind i haven og faldt på knæ i sneen foran heksens store fødder og tiggede og bad: "Lad mig være fri, åh, lad mig dog være fri ! "

"Sniksnak", vrissede heksen. "Op med dig. Ingen komedier".

"Er der da virkelig slet ingen blomster ? " jamrede Helene. Hun rejste sig ikke, men ude af sig selv af fortvivlelse og skræk begyndte hun at skrabbe sneen til side med hænderne for at finde en blomst.

"Ja, led du blot, snik snak. De blomster gad jeg nok se, led du

kun", skreg heksen og lo, så hendes ansigt blev gloende rødt af fornøjelse. Men et øjeblik efter blev det så rasende, som det kunne blive, for der, hvor Helene havde ryddet sneen bort, viste der sig en plante med friske, mørkegrønne blade og hvide blomsterknopper.

Helene slog hænderne sammen i jublende glæde og plukkede en knop af, løftede den op mod heksen og skyndte sig derpå bort, hjem så hurtigt hun kunne, mens heksen af ærgrelse og raseri sprællede og sparkede i sneen, så den stod højt til vejrs omkring hende og ramte hende både i næse og mund.

Hjemme i hytten fortalte Helene nu det hele, mens hendes bedstemor holdt hendes glædesstrålende ansigt mellem sine gamle hænder og kyssede hende mange gange på panden.

Hver dag så Helene til julerosen for den var det -, og hele vinteren igennem fandt hun den frisk og smuk i sneen med store, grønne blade og med knopper og hvide blomster med en gul top i midten.

Når alle andre blomster må dø for frosten, holder julerosen alene ud. Selv om sneen ligger nok så højt over den, fryser den ikke ihjel. Skubber man blot sneen lidt til side, står den dér og ler ad kulden. Den blomstrer, lige til den kan sige goddag til forårets første blomst, den lille vintergæk. Altid er der blomster i vort land. Derfor kom Helene slet ikke ned til heksen. Skovheksen blev narret. Hun kendte ikke julerosen, for den er en haveblomst.

Frit efter " J. Krohn "

i " Børnenes Juleroser " 1888.

JUL OMBORD

Når man sidder hyggeligt sammen med familien ved julefrokosten og lytter til "Julehilsener fra søens folk", tænker man måske ikke nærmere over, hvordan de egentlig har det derude. Om de længes hjem eller har travlt med de daglige gøremål, eller hvordan de fejrer julen.

Har man derimod én eller flere af familiens medlemmer på søen, venter man hver gang lige spændt på, at det pågældende skibs navn og hilsen bliver læst op. Og sender dem derude en ekstra kærlig tanke med håb om, at de ikke føler alt for megen hjemve. Selvom forholdene idag er gode ombord på danske skibe, så må det jo unægtelig være en sær situation at holde jul i 30-40 graders varme, selvom der er air-condition, eller måske i en forrygende storm.

Da jeg har to brødre, som sejler, vil jeg her prøve at give et lille indblik i, hvordan man fejrer dansk jul og nytår i søen eller, i dette tilfælde, på reden udfor henholdsvis en havneby i Algier og i den persiske golf.

Kabyssen er det travleste sted ombord lige op til jul. Man holder ved de gamle danske madtraditioner med julebagning, som hovmesteren står for, julekonfekt, som eventuelt ombordværende hustruer og børn hjælper med fremstillingen af, ænder, rødkål, brunede kartofler, ris á la mande med mandel i, selvfølgelig.

På Thurø Mærsk, som i dette tilfælde lå udfor Algier i julen, starter julen faktisk først selve juleaftensdag. Besætningen har som oftest for travlt til daglig til at gå og komme i julestemning i

december, som vi jo gør på landjorden. Men så meget desto mere koncentreret er julestemningen i selve julen, hvor den herhjemme nok ofte er noget udvandet. Hvis der er børn med ombord, begynder det hele jo nok for deres vedkommende noget før, blandt andet med medbragt julekalender. Levende lys - også kalenderlys - er naturligvis bandlyst på kamrene på grund af brandfaren.

Juletræer er selvsagt svære at fremskaffe og navnlig at opbevare i troperne, selv i kølerum. Har man medbragt et hjemmefra, har det som oftest tabt alle nålene inden jul - og hvis ikke, så taber det i hvert fald de sidste under pyntningen. Dette foregår selve juleaftensdag. Hovmesteren pynter træet, som står i salonen, med eventuel hjælp fra hustruer og børn. Her bruger man heller ikke levende

lys, men elektriske, som så til gengæld er tændt hele julen.

På kamrene anbringes der traditionelt skåle med forskelligt juleknas juleaftensdag. Ligeledes er afløsningen af de vagthavende i maskinrum og på bro mere fleksibel i juledagene. Klokken 16 juleaftensdag samles hele besætningen (hvis man er i søen dog minus de vagthavende) i salonen til gløgg, sherry eller en anden drink. Der uddeles privattelegrammer af kaptajnen og oplæses julehilsen fra rederiet. Man synger julesange, og kaptajnen holder en juletale eller læser op af juleevangeliet, det sidste forekommer dog sjældnere. Ellers hygger man sig sammen og tænker vel nok også på dem derhjemme.

Kl. 18 fordeler besætningen sig i deres respektive messer til spis-

ning. Her er bordet festligt pyntet, som det danske julebord på landjorden. Specielt på denne tur benyttede man distinktioner som bordkort. Man spiser godt og rigeligt og drikker vin til maden som herhjemme. Hvis der ikke er høj sø, har man også levende lys på bordet under måltidet. Den eneste forskel fra det traditionelle, danske julebord er, at man her starter med en god, ikke for fyldig suppe.

Når spisningen er overstået, rykker man ind i rygesalonen, hvor der uddeles gaver. Nogle er måske så heldige at få gaver hjemmefra, ellers er der gerne en sæk med pakker fra Sømandskirken eller Statens Velfærdsråd. Er der børn ombord, er der fra de forskellige

besætningsmedlemmer ofte mange gaver til disse. På den anden side er de jo også med til at gøre julen ekstra festlig. Herefter er der så kaffebord med hjemmebagte julekager, julekonfekt, likør, cognac og en vis portion øl fra rederiet. Besætningsmedlemmerne kan også spendere en flaske. Man hygger sig så her resten af aftenen med danske julesange og sal-

mer og snakker juleminder og familie. Efterhånden bliver det sent, og man begynder at gå til køjs eller afløser vagthavende, så de også kan nå at hygge sig med de andre.

Første juledag starter juleriet med en drink før julefrokosten, der ligesom mange steder herhjemme er det helt store, kolde bord med alt, hvad dertil hører ! Det skal dog lige nævnes, at de vagthavende kun må nyde et minimum af spiritus ligesom på en normal søn-dagsvagt. Bagefter er der kaffe med tilbehør som juleaftensdag, og hvis man så hen under aften kan få mere ned, er der lidt let, lunt sammen med det tiloversblevne fra frokostbordet. Juletræet står tændt under alt dette, så stemning er der ikke mangel på !

Anden juledag spises resterne, som altid er rigelige, og efterhånden trappes julehalløjlet stille og roligt ned, så det hele er slut tredje juledag, hvor hverdagen lige kan nå at gøre sit indtog, og man kan nå at komme til kræfter inden nytårsfesten.

Her går det normalt også til nogenlunde som på landjorden. Der pyntes med serpentiner, balloner, tudehorn, skralder m.m. i messe og saloner. Nytårsmenuen består af suppe, steg (ikke fisk) og svedsketrifli med tilhørende vine.

Bagefter er der kaffe og æbleskiver, som ombordværende hustruer hjælper med at bage. Aftenen forløber stille og fredeligt - lige til hen under midnat. Så slippes alle djævle løs.

Alle ombordværende udstyres med hagesmække og serpentiner m.m. På reden i Algier benyttede man på broen et horn, der kaldes en supertyfon, og som drives manuelt. Det skal kunne larme ganske eftertrykkeligt. Ligeledes benyttedes morselamper, og alle lys ombord var tændt. Til gengæld må man ikke benytte knaldfyrværkeri og selvsagt heller ikke nødraketter.

Klokken tolv skåler man i cocktails eller gløgg. Nogle phillipinske besætningsmedlemmer optrådte ved denne lejlighed også med spil og sang. Er man i havn, går

besætningen eventuelt på besøg på andre skibe. Herefter kan man så fortsætte, til man bliver træt i ansigtet - alt efter vagttidspunkt næste dag. Reglen om nydelse af spiritus gælder naturligvis også her.

Første nytårsdag er der så koldt bord med efterfølgende kaffe for dem, der ikke er alt for "trætte". Og så begynder hverdagen for alvor igen.

Altså alt ialt nogle festlige og hyggelige dage og en sikkert kærkommen afbrydelse af den daglige trummerum, selvom de fleste sikkert hellere ville være hjemme hos familien. Men nogle må jo tage tårnen og holde skruen i vandet og kursen ret.

Karen Werchmeister.

*Deres
nærbutik*

**Nr. Herlev
Købmandshandel**

Lise Sørensen Strædet 3 266060

OFFSET - BOGTRYK - SERIGRAFI

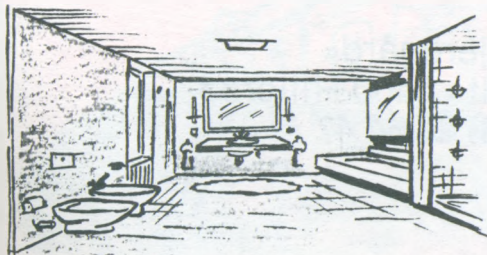
GRAFISK TILRETTELÆGNING - OGSÅ AF DERES TRYKSAGER

INDHENT TILBUD - UDEN FORBINDENDE

Ringstedvej 457 - 4632 Bjæverskov

03 67 12 02

—VVS
når det er bedst

Nr. Herlev VVS

**Jens Sørensen
Strædet 3
262754**

En hilsen fra Deres lokale VVS-installatør

BENT SØRENSEN

»Lerbjerggård«
Hammersholt · 3400 Hillerød
Tlf. (03) 26 64 47

Vi er tilsluttet VVS-branchens Garantiordning og
garanterer for faglig montering.

KGS. LYNGBY's bedste spiserestaurant

BJÆLKE-STUEN

Hereford Steak House

Lyngby Hovedgade 78

Bordbestilling 8709 65

POST - PUB

**Kendt for det
gode køkken**

POST - PUB

Noraregionens hyggeligste mødested

Varmt køkken åbent kl. 11³⁰ - 22

Koldt køkken åbent kl. 11³⁰ - 23

Lyngby Hovedgade 78

Tlf. 870195

Med venlig hilsen og på gensyn

Anne Grethe og Jørn, Enghavegårdsvej 62, Nr. Herlev.

PREBEN NIELSEN

Kolonial - Kaffe - Vin - Tobak

Ny Hammerholt Købmandshandel - Tlf. 26 63 33

